

## ZPRÁVY

NAD ŽIVOTNÍM JUBILEEM  
prof. PhDr. VÁCLAVA KULIČE, DrSc.

Dne 30. 8. 1991 oslavil své sedmdesáté narozeniny Václav Kulič, náš přední pedagogický psycholog, vynikající odborník v oblasti učení, průkopník v řešení otázek psychologie umělé inteligence a computerizace — vědec širokého rozhledu a vysoké myšlenkové kultury, jehož dílo se výrazně vepsalo do dějin československé psychologie šedesátých až devadesátých let.

Václav Kulič se narodil roku 1921 v Kostelci nad Černými lesy, kam se rád ještě v dospělosti vracel a kam se vážou jeho četné vzpomínky na léta rodičích se představ o životní cestě a naplněném poslání. Zřejmě klíčovou — a bohužel bolestivou — událostí jeho mládí bylo totální nasazení na nucené práce v Německu. Jeho ročník se stal tímto postižením známý a generace jednadvacátníků v sobě nese těžko pomínutelnou pečť mimořádného životního prožitku. Jen těžko si lze představit, co se asi odehrávalo v duši senzitivního adolescenta, který náhle odchází z péče kultivované a starostlivé pražské rodiny do tragikou poznamenaného živoření v pracovním táboře, do atmosféry krajního ohrožení, odkázanosti na sebe sama a stejně starých „ztracenců“ v poušti cizího světa, vystaveného všanc leteckým náletům, teroru každodenního šikanování, nouze v tom nejzákladnějším. Byla to ale i doba procitání silného až heroického kamarádství, dávajícího poznat sílu a hodnotu přežití.

Je jistě tajemstvím osobnosti, co si vlastně z tak krajního životního vymezení odnáší do dalšího života. Václav Kulič si nepochybně odnáší těžce vydotyčtou způsobilost pozvedat se v kritické chvíli života, kdy se zdá, že nic už nejde tak jak by mělo a že horizonty se nezvratně uzavírají, povznášet se nad tuto tíži doléhajícího osudu a vzít věci budoucnosti do rukou, vzpřímit se a začít znovu, poučeněji, důrazněji, lépe. Tento rys Kuličovy osobnosti pomáhal ve složitých situacích všem, kdož byli kolem něho, jeho spolupracovníkům a přátelům.

Po skončení války se Václav Kulič zapisuje na filosofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, kde studuje filosofii, sociologii, psychologii, zabývá se ale i historií a politickými vědami. Svá studia zakončuje prací o humanismu

v pluralitní demokracii — ovšem již v době, kdy únorové události roku 1948 nasměrovaly osud národa i jeho osobní životní dráhu výrazně jinak, než si představoval a přál. Stává se gymnaziálním učitelem a tuto svou profesi vykonává jako vzácné poslání, s láskou a obětavostí až do roku 1961. Podnes není ničím neobvyklým, že se k němu na ulici hlásí jeho žáci z oné doby před třiceti lety, kteří se cítí poznamenáni vínkem do života — Kuličovou pedagogickou i obecně lidskou způsobilostí oslovit, poučit, probudit.

Až ve čtyřiceti letech se Václavovi Kuličovi podařilo spojit život s vědou, jak si již dlouho přál. Tedy ve věku, kdy mnozí už mají za sebou všemožné tituly a hodnosti a dílo tak či onak uzavírají. Václav Kulič teprve začíná, se skromností, ale také příkladnou pracovitostí a zejména pak invencí, která je mu nejcennějším odrazovým můstkem. V roce 1961 je přijat na studijní pobyt do oddělení Pedagogické psychologie Pedagogického ústavu J. A. Komenského ČSAV. S tímto ústavem pak zůstává spjat dodnes jakožto svým hlavním pracovištěm. Dnes zde působí ve funkci vedoucího vědeckého pracovníka.

Široké odborné veřejnosti se V. Kulič stává poprvé známým svými pracemi o programovaném učení ze sklonku šedesátých let. Zejména pak jeho monografie *Chyba a učení* (1971) byla originálním příspěvkem k aktuální problematice, činem, který překvapil mimořádným rozhledem, vnímavostí pro perspektivní trendy bádání v dané oblasti, metodologickými paradigmaty, aplikační dosažností a dalšími pozitivy, z nichž mnohá zaujmou čtenáře i dnes. Již tímto svým dílem se Kulič dostává za tradiční rámeček tematizace programovaného učení k základnější a perspektivnější otázce řízení učení v širším, komplexnějším i hlubším smyslu slova. Charakteristickými znaky jeho prací je pronikavá obeznanost s aktuálními přínosy ke sledované problematice v celosvětovém měřítku; jasný smysl pro postižení impulzů razících cestu vpřed; způsobilost integrovat zřetel psychologické, pedagogické, kybernetické, technické; citlivost pro lidskou dimenzi tématu, snaha pojmout je — při veškerém apelování na využívání moderní techniky — rovněž jako součást humanizující kultury učícího se a vzdělávaného člo-

věka; schopnost předkládat nové, netradiční myšlenky, zaujmout pronikavými výhledy, nastolit nezvyklé úhly nazírání. Tomuto záběru Kuličovy vědecké práce dominuje především jeho studie „Efektivní řízení učebních činností“ (1979) a monografie „Člověk-učební-automat“ (1984). Vyvrcholením a syntézou je monografie „Psychologie řízeného učení“, která dosud čeká na své vydání. Věřme, že úsilí všech, kterým je jasná mimořádná hodnota tohoto Kuličova životního díla, dojde úspěchu a kniha brzy spatří světlo světa.

S takto naznačenou dominantní oblastí úzce souvisí i originální rozpracování problematiky tzv. kognitivní socializace, tzn. problematiky vývoje poznávacího aparátu člověka, mimo jiné i se závěry pro možnosti a postupy jeho záměrného utváření. V současnosti se V. Kulič zaměřuje na monografické zpracování otázek psychologie komputelizace.

Ač nikdy nechybělo těch, kteří chápali mimořádnost Kuličova díla a neváhali dát mu najevo úctu i respekt, nechybělo na druhé straně ani těžkostí a bariér, dávajících mu zakoušet trpkost a zklamání. Plného a zaslouženého zadosťučnění se V. Kuličovi dostává až v posledních dvou letech. V roce 1990 je jmenován docentem pro obor pedagogické psychologie a o rok později, r. 1991 se habilituje a stává profesorem pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. V tomtéž roce také úspěšně obhájí doktorskou disertační práci a získává vědeckou hodnost doktora psychologických věd. Je to jistě povzbuzení do další práce, bez které si profesora V. Kuliče nelze představit a do které mu přeje jeho přátelé, žáci, spolupracovníci mnoho sil a úspěchů.

Z. Helus

PROF. K. B. MADSEN  
Z DÁNSKA  
PŘEDNÁŠEL V PRAZE

Ve dnech 6.—22. dubna 1991 přednášel na FF UK vynikající dánský psycholog, jeden z nejvýznamnějších soudobých teoretiků psychologie, prof. K. B. Madsen z Královské dánské vysoké školy pedagogické v Kodani.

V cyklu osmi dvouhodinových přednášek vykládal historii psychologie, v níž hlavní důraz kladl na metavědeckou analýzu literární produkce světových psychologů, vybraných ze všech období historie vědecké psychologie.

Pro metavědeckou analýzu hlavních prací použil tzv. systematologii, t.j. metavědecký popisný systém, který vyvinul během více než třiceti let práce, věnované srovnávacím, metavědeckým studiím psychologických teorií.

Výše zmíněné analýzy také užil k ověření teorie fyzika a historika vědy T. S. Kuhna z roku 1962, týkající se revolučního vývoje ve vědách. Madsen revidoval Kuhnovu teorii a v upravené podobě ji použil na historii psychologie. Ve smyslu Kuhnova pojetí ukázal, že historie vědecké psychologie má již dvě normální, integrační období a dvě období krizová, tvořivá, která vedla k vytváření škol.

Klasická experimentální psychologie, pěstovaná v psychologických laboratořích v Evropě a v Americe v druhé polovině 19. století, má tentýž metavědecký základ, tj. stejné paradigma v Kuhnově smyslu. A tak klasická experimentální psychologie, reprezentovaná zejm. W. Wundtem a W. Jamesem představuje první normální období v historii vědecké psychologie.

Pak následoval výklad o krizovém období — o vývoji škol (gestaltpsychologie, reflexologie, klasický behaviorismus a psychoanalýza).

Výklad o psychologii dalšího integračního období se týkal vývoje během druhé světové války a brzy po ní, ve kterém vnitřní a vnější faktory pomohly vyvolat integraci rozdělených škol. Zabýval se hlavními pracemi tří významných „integrátorů“: K. Lewina, H. A. Murraye a E. C. Tolmana. Ukázal, že jejich práce je založena na stejném paradigmatu. A tak toto období integrace prezentoval jako druhé „normální“ období psychologie.

Dále přednášel o humanistické psychologii, kterou vyložil v rámci krize psychologie, počínající kolem roku 1960 s vývojem různých nových škol. Velkou pozornost věnoval v tomto období také modernímu behaviorismu, reprezentovanému B. F. Skinnerem a jeho následovníky.

Náznaky nového integračního období vidí v hlavním proudu současné psychologie, která obsahuje integrační paradigma a zahrnuje takové disciplíny jako kognitivní psychologii, psychologii učení, motivace a osobnosti.

Madsenovy přednášky, podávající historii psychologie v metavědecké perspektivě, byly myšlenkově bohaté. Naši studenti měli možnost lépe pochopit vývoj vědecké psychologie.

J. Hoskovec